

Till Näringsdepartementet

Ert Dnr: N2015-2214-sk

Uppsala 11 november 2016

Remissvar från Centrum för naturvägledning, Sveriges lantbruksuniversitet, avseende underlagsrapporterna från arbetet med att ta fram Sveriges första nationella skogsprogram.

Centrum för naturvägledning (CNV) vid SLU har tagit del av **underlagsrapport 1** i remissen enligt ovan och lämnar följande synpunkter.

- CNV är i grunden positivt till många av de förslag som framförs i rapporten och hoppas att genomförandet av förslagen kan påbörjas så snart som möjligt. Det gäller kartläggning av skogens sociala värden, att utveckla mångbruk av skog genom exempelvis tillskapandet av en centrumbildning, att utveckla forskning och utbildning kring mångbruk och skogens sociala dimensioner, att utreda möjligheten att göra utomhuspedagogik obligatoriskt i lärarutbildningarna, att utveckla skolskogar, friluftsdagar och folkbildning om skog, att tillgängliggöra skyddad natur, att stimulera aktiviteter för ungdomar och nyanlända med mera.
- Många förslag i rapporten handlar om kommunikation, dialog och vägledning av olika slag. Här är naturvägledning eller interpretation ett användbart verktyg vid genomförandet av förslagen. Interpretation innebär
 - att göra skillnad genom att besökare/deltagare skapar sin egen mening kring en plats, en företeelse eller en berättelse
 - att stimulera människor att tänka själva kring det ämne som aktiviteten/informationen behandlarSyftet med interpretation är att stimulera besökare/deltagare att reflektera över och engagera sig i en plats/företeelse snarare än att lära sig fakta¹. En förstärkt insats inom naturvägledning rimmar också väl med preciseringen i regeringens friluftslivsmål "Tillgänglig natur för alla" att andelen kommuner och länsstyrelser som arbetar med naturvägledning kontinuerligt ökar.
- Centrum för naturvägledning fungerar som kompetensresurs, utvecklingsnav och mötesplats för alla som arbetar med natur- och kulturvägledning / interpretation i Sverige. CNV kan (givet resurser) vara ett stöd vid genomförandet av de förslag i rapporten som handlar om kommunikation.²
- Vi har inte överblick över samtliga underlagsrapporter i uppdraget, men finner att det åtminstone i denna rapport verkar saknas tydliga kopplingar till viktiga relevanta politiskt

¹ För en översikt över vad interpretation innebär för svenska förhållanden, se t ex Carter (2015): Interpretation för utveckling av kulturmiljöer (Riksantikvarieämbetet).

² För en översikt över vad naturvägledning kan innebära i skogliga sammanhang rekommenderas kapitlet "Naturvägledning för skogsföretagare" i SLU Omvärld Alnarps bok "Grön entreprenör – skogens sociala värden" (2014).

beslutade mål som friluftslivsmål, miljömål och mål för folkhälsan. Detta trots att det i vägledningen till arbetsgruppen (bilaga 3) framgår att det nationella skogsprogrammet ska bidra till att ”stimulera andra strategiska satsningar och politikområden som t.ex. klimat- och miljömål...”. Vidare saknas i rapporten åtgärdsförslag som syftar till att definiera ett hållbart mångbruk av skogen.

- Hanteringen av tätortsnära skogar bör lyftas mer. Många av åtgärdsförslagen bör i hög grad beröra tätortsnära skogar för att bli effektiva – skogens sociala värden är ju som störst här. Kopplingen till friluftslivsmål som ”Tillgång till natur för friluftsliv” och ”Attraktiv tätortsnära natur” bör utvecklas och tydliggöras.
- Kommunernas ansvar lyfts fram på flera ställen vilket är bra, till exempel i förslaget (3.2.2) om att utse kommunala stödsamordnare för utomhuspedagogik (detta bör även tas upp i rutan under rubriken). Kommunernas centrala roll för planering av friluftsliv, tillgång till tätortsnära natur och skolfrågor kan dock poängteras i fler sammanhang. Några av dessa tas upp i detta remissvar.
- Den tilltänkta satsningen på marknadsföring och tillgängliggörande av skyddad natur (3.1.3) behöver relateras till pågående arbete på Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Exempelvis görs idag ett omfattande arbete med varumärket Sveriges nationalparker och en kommunikationssatsning kring skyddad natur. Vidare pågår dagligen ett stort arbete på det här området t ex på Sveriges 33 naturum och hos kommunerna med stöd av Lokala naturvårdsprogrammet. Det är en brist i rapporten att inget av detta tas upp.
- Tillgängliggörande och marknadsföring (3.1.3) bör naturligtvis ske av *all* natur, inte bara den skyddade. Den tätorts-/människonära naturen är här återigen särskilt viktig. Även den brukade skogen behöver en strategi för tillgängliggörande.
- När det gäller att vässa utbildningar enligt 3.2.1 saknas helt förslag som berör universitetens roll för fortbildning kring skogens sociala värden, skogligt mångbruk, naturvägledning i skog och andra frågor som rapporten behandlar. CNV anser att universitetens roll i sådan samverkan med omvärlden bör lyftas fram och förstärkas.
- Förslaget under 3.2.1 att utreda möjligheten att införa utomhuspedagogik som en obligatorisk del i lärarutbildningen bör lyftas in även i rutan direkt under rubriken.
- I rapporten föreslås (3.2.2) statligt stöd till Skogen i skolan för att öka tillgången till skolskogar. Skogen i skolan utför ett värdefullt arbete, men ett statligt stöd bör riktas likvärdigt till alla organisationer som arbetar med friluftsliv/utomhuspedagogik i skolan. Detta kan gärna kanaliseras via kommunerna. Samarbetsforumet Utenavet³ samlar flera av de viktigaste aktörerna inom utomhusbaserat lärande och kan bidra med kunskap om vad som pågår på området i Sverige. Det samarbete som föreslås inom ”skogssfären” (3.2.2) bör även inkludera aktörer som har ett bredare anslag, som exempelvis naturskolor.
- Åtgärdsförslaget ”Mer folk i skogen och mer skog i folket” (3.2.3) innehåller mycket intressant, även om formuleringen känns mer som en slogan. Här kan man gärna lyfta in fler av förslagen från texten till rutan – exempelvis förslaget att skapa incitament för tillgängliggörande av tätortsnära skogar för friluftaktiviteter. Detta förslag behöver även

³ Se www.utenavet.se.

förses med någon form av steg på vägen, till exempel en utredning om hur sådana incitament kan skapas.

- Det är positivt att stöd ska kunna lämnas för att arbeta med berättelser om skogen (3.2.3). Här måste dock påpekas att det aldrig kan handla om "berättelsen" utan alltid om "berättelserna". Det finns alltid flera berättelser om en företeelse, inte minst om skogen. (Redan begreppet "skogen" ger olika associationer beroende på vem man frågar.) Jämför gärna med arbetet kring förvaltning och kommunikation i världsarvet Laponia, där man lyfter fram berättelser och perspektiv från många intressenter. Om Skogsstyrelsen ska lämna detta stöd är det helt centralt att många olika berättelser kan uppmuntras. Av målbilderna kring "Mer folk..." (2.3) framgår vikten av arenor för dialog och ömsesidig respekt – då är det en förutsättning att flera berättelser om skogen kan vara med på arenan.
- Vidare vill CNV avråda från att använda begreppet "förmedla" när det gäller berättelser och kunskapsspridning (3.2.3). Det man kan göra som exempelvis naturvägledare eller kommunikatör är i första hand att skapa förutsättningar för mottagaren/deltagaren/besökaren att skapa sig en relation med en plats eller företeelse, och att ta till sig ett tema eller budskap. Internationell forskning⁴ visar tydligt att det är mer effektivt att skapa engagemang genom att stimulera människors tankar och underlätta dialog än att "förmedla kunskap". Att utgå från mottagarens perspektiv är centralt i sammanhanget, snarare än en "inifrån-och-ut"-kommunikation.
- Förslaget att skapa regionala utvecklings- och samverkansforum kallade "Arena skogen" (3.3.1) är intressant, dialoginriktat och ligger i tiden, men CNV ser gärna att man lyfter blicken och ser till hela landskapet. Varför inte regionala landskapsforum? Länsstyrelsernas tilltänkta samordnande roll talar också för ett landskapsperspektiv. Vidare behövs motsvarande forum inte minst på lokal nivå, eftersom det är där det mesta konkreta planeringsarbetet sker. (Jämför friluftslivsmålet "Starkt engagemang och samverkan" där en precisering är att andelen kommuner i Sverige som har lokala friluftsråd eller liknande kontinuerligt ökar.) Ett arbetssätt som detta stämmer överens med Sveriges åtagande i Europeiska landskapskonventionen att bland annat främja delaktighet i beslut och processer som rör landskapet lokalt och regionalt.⁵

För Centrum för naturvägledning, SLU, 2016-11-11

Eva Sandberg, föreståndare, och Anders Arnell, projektledare

⁴ Se t ex Sam H Ham 2013, Interpretation – making a difference on purpose" (Fulcrum Publishing).

⁵ För tips kring dialog och vägledning på landskapsnivå, se Larsdotter Thiel 2015, Dialog för landskap, Centrum för naturvägledning, SLU.